

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 Чылда
Учурлаштырды

1967 ч.
МАРТ
19
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 66 (6703).

Өртөз 2 көп.

БАЙЫРАЛЧЫ АЯН-ЧОРУК-БИЛЕ

Румынияның Коммунисттик партиясының Төп Комитетинин Чыңгыч секретары эш Николае Чаушеску, РПК ТН-ның Күүсүмүнүк болгаш Доктаамал президиумунун кеңигүну, РСР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эш Ион Георге Маурер, РПК ТН-ның Күүсүмүнүк болгаш Доктаамал президиумунун кеңигүну, РПК ТН-ның секретары эш Паул Никулеску-Мизил СЭКП Төп Комитетинин болгаш Совет чазактың чалаанын бугаар найыралдың аян-чоруун кылып, март 17-де Москвада чедип келген.

Внуново аэродромга румын аалчылары СЭКП ТН-ның Чыңгыч секретары эш Л. И. Брежнев, СЭКП ТН-ның Политбюроунун кеңигүну, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазының бирги оралакчысы Д. С. Полянский, СЭКП ТН-ның секретары эш Ю. В. Андропов болгаш өскерлер-даа уткуп алган.

(СЭТА).

АНЫЯК КОММУНИСТ

— Хомушку Мөгө партия кеңигүнуңе ийи чыл мурунда кирген. Ажылга ызымак, негеделиг ол аныяк коммунист «Шекпээр» совхозтун Ажылга салбырын эргелекчилеп, багай ажылдыг турган салбырын өрү нөдүрөп, ылаңгыя ында партия эге организациясының ажыл-херзинге илдепкейлиг кирижир дээш чүтүлдүг ажылдап турар — деп, СЭКП-ниң Барыын-Хемчик районундан биске дыңаткан.

Коммунист деп адын төлептиг эдилээринге, бодунуң хуу харысалганын бедидеринге эш Мөгө партия дузалаан, оң-биле кады оң мындаг мезу-шынары дээрже партияның болгаш чонунуң мурунунга бедик медреселдик чорутуң, даандырган херек дээш бымыг харысалганың илерээш-кини-дир. Шаң ындаг коммунисттер нөвүдөзүн дээш партия организациясы бугузу ажылдаар ужурулук.

Партияның хүрээлениң кирген коммунист бугузу, ылаңгыя аныяк эштер, партия организациясының бугу-ле ажил-херзинге хандыкшылдыг болгаш бот-идеипкейлиг киришпешкен, партияның ажил-чорудууга-даа, бодунуң политиктиг болгаш ажил-херекчи шынарын бедидип алырында даа өөрөңүл ап турарлар. Партия организацияларының ичозогейиниң бир кол утланышыкыны — аныяк коммунист-биле харылааны кошкатпазы, харын оң өзүлдөзү дээш сагыш салышынын күштелдирери болур.

СЭКП-ниң Барыын-Хемчик райкому бо талазы-биле эки дуржулганы ажылдап турар аларган. Аныяк коммунисттерин район хуралдары, бугу-рулганың мурунчылары-биле оларның умуражышынары үе-үлеп эртип, партия хуралдарында болгаш бирорларга аныяк коммунисттер, ылаңгыя СЭКП кеңигүнуңе кандидаттар дугайында амытып болгаш тодогай чугаалажышыкынар болуп турар. Хай-хэй эге организациялар партия кеңигүнуңе кандидаттар-биле ажилдаарының планын кылып алган.

Аныяк коммунисттер-биле иккиизидилгелиг болгаш организас-массалыг ажылдыг хевирлерин, ылаңгыя оларның ажил, амыдыралының дугайын бугу коммунисттерин хуралында чугаалашкан, тодогай шитпирин хүлээп алырын, тус-тус организацияларда аныяк коммунисттерин дурмулга солчуушкунунуң организацияларын, партия болгаш комсомол организацияларында солчулдарыг ажилдап турар ол аныяк эштерге дузалаарын, оларның өөредилгезин организацияларын болгаш өскө-даа ажилдары ылды-бышкан, партияның Кызыл хооромунуң тыягынын, ажилга бот-идеипкей-лиг дуржулганы элзип улгадып бар чыдар. Хооромунуң ажил планын бугу-рулук, чонуну үеде аныяк коммунисттерге «Коммунист—Бедик мералдың кижи» деп айтырылгы хурал, «Партия бодунуң кеңигүнуңеринден чүчү негеп турарлы?» деп чугаалажышыкы болур.

Партия организациясының коммунисттер-биле ажилының арга-дуржулгазы хей талаалыг, кандыг-бир тодогай соругага утланган тудум-на, аныяк коммунисттерге ичозогей оон чыдып калбас умурлук. А ажилды солун хеври дээрже ажилды организацияларын, оон эки түңчелди чедип алырында амытып чүтүл-дүр, ынчарга ол хевир чаа чүүл-биле байла-кыштыр умурлук. Оон ыңай, аныяк коммунист партия амыдыралының нарын болгаш хей талаалыг чорудуугагыч эге базымы кылып турар кижи болганда, оң-биле ажилга солун арга-дуржулга-даа, ажилдың солун хевирин-даа дыкка амытып.

Партияны даалга — аныяк коммунисттер-биле ажилдыг чарылбас не-зза, оң бир чугула хевирин-дир. Ынчалза-даа чамдын партия организация-лары коммунисте даалга бээрин эренгей нөрүп, кеңигүнуңерин мерген-лиг, амыдын болгаш амыдырал-чуртталгага хамаарылганын өөрөңүл көрбөй тургаш, оларга кылып шыдавазы ажилды даандырып турар. Партияны даалга бугу талаалыг, тодогай болгаш хандыкшылдыг, ажил-херек кылдыган соода, түңчел үнгөн, күүсөдүк иккинчи адресинге чо-гуур үнелээштин бердинген турар умурлук. Чүтле ындаг таварылгада даалганың умур-утназы бедир болгаш күүсөдир дээр херекти эки түң-челге чедирер.

Комсомолга партияны эвенти быжыглаары—партия амыдыралында бир эң чугула херек дээрзин партия организациялары былышкан, бо талазы-биле чамдын амыдыралы кылып турар. Партия организациялары бодунуң эң эки аныяк коммунисттерин комсомол амыдыралы быжыглап тура, партияны удурутулганың негеделирин оларга ханызы-биле угадыр, комсомолдуң хей талаалыг ажил-чорудуугагыч оларның бот-идеипкейлиг хайнытырар хүлээлгелиг. Бо дээрже комсомол башчыны коммунисте дуза чедирерин эгези-дир. Ынчалза, нажар партияның комсомолча чорутууны ол аныяк коммунист чаа ажилды хүлээп алган соода, партия организациясы оң ажилдап турарын доктаамал сокуугаарын, партия хуралдарында ол эшти илеткелин алырын, а херек аларган таварылгада, ачаа бугу таланың дузанын көргүзүрүн утуп болбас.

Оон ыңай, партия кеңигүнуңе киреринге эргенон чугула кандидат стажының негеделирин күүсөдир—аныяк коммунисттин хүндүлүг хүлээл-гези. Ынчалза партия организациясының соругазы болза кандидаттың организацияның хей-ниити амыдыралында илдепкейлиг кириштирерин чедип алышкан, оларны партияның херезинге бердинген чорунга, комму-нисттик мералга иккиизидер, күш-ажылга, бугурулганын, калхөзүтү, сов-хозтук, албан чериниң, өөредилге чериниң иккиизидер-политиктиг болгаш ажил-агы амыдыралында коммунисттерин авангардтыг ролон бедидер дугайында сагыш салыр, СЭКП Программасында айткан коммунизм тургу-зуучуунун моральдыг дурмуңун дугайын ажилчы чоннарга тайыл-бырлар, оон күүсөлдөзүн чедип алырын организациялар хүлээлгелиг.

Аныяк коммунисттиң чаагай мезу-шынары дээрже, оң кандидат стажы-ның үезинде бодун илчээр ап чоруурдан, партияның мурунунга болу-нуң берген сөзүн ээлеп шыдаанында баш улук хамзаары. А ын-на-а ачаа телеп чок болур, ол кижи партияның хүрээлениңге туруп шыдаас дээр билидир. Кандидат стажын эртер үениң дургузунда бодун эки тала-биле көргүзүшкөн дээш, Н. Аногин (Чадааның хөмүр даш базезинде), Д. Кунага (Иза-Хем районда) оларны СЭКП кеңигүнуңе хүлээп албан. Ол ышанш, «Улуг-Хая» совхозтун партия организациясы Тумат Нара-олду партия кеңигүнуңүң кандидаттыгга хүлээп алган турда, ол өөр херек үүлгеткеш, негемче харысалганыга кирген.

Партия организациялары аныяк коммунисте бугу тала-биле дузалаа-шкан, оң моральдыг мезу-шынары, бедик сагылга-чоруну дээш негедели күштелдирер, оң идеялыг дадыгышыкының бедидер хүлээлгелиг.

Коммунизмни калба-биле тургузуруның үезинде партия кеңигүнуңүң ролу болгаш харысалганы улам улуу-биле бедип турарын, коммунист кижи болза бугурулгеге, хей-ниити болгаш хуу амыдыралында бодунуң бугу аажы-чачы-биле үлгелериг болурун СЭКП-ниң XXIII съездин ошол айткан. Бо улук соруганы амыдыралга боттандырар дээш демисежип тура, бис болза улук Ленинниң: «...ПАРТИЯНЫҢ НЕЖИГҮН БУРУЗУ ПАРТИЯ ДЭЭШ ХАРЫСАЛГАЛЫГ БАЗА ПАРТИЯ—НЕЖИГҮН БУРУЗУ ДЭЭШ ХАРЫСАЛГАЛЫГ» дээр сөстөрүн ханызы-биле бодап чоруур умурлук бис.

ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДАН БАЙЫР ЧЕДИРИИШКИНИ

БКП ТН-ның Бирги секретары, Болгарияның Улус Республикасының Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Тодор Живков биле Болгарияның Улус Республикасының Улустун хуралының Президиумунун Даргазы Георгий Трайков олар СЭКП ТН-ның Чыңгыч секретары Л. И. Брежневке, ССРЗ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Даргазы В. И. Подгорныйга болгаш ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгинге телеграмма чоруткан. Совет Эвилелинин болгаш Болгарияның Улус Республикасының аразында найырал, кады ажилдажылга болгаш дузалажылга дугайында керээге ат салган хүндөз бээр 19 чыл болган оон хабарштыр оларга база бугу акы-дуна совет улуска чү-ректин эң-не ханызында байырын дамчыдып, комму-низм тургузуушкунуңа, улустар аразында тайбыңны болгаш найыралды быжыглаар дээр демисеге совет улус чаа-чаа чедирекилерди бодунуң сеткидин ханызында күзөң.

«Марксизм-ленинизмдин, пролетаржы интернационализмдин принциптеринге үндээлээш, 19 чыл муру-нда чаргал керээ бистин акы-дуна улустарымын аразында хей чүчү чылагы найыралды тыртыктыла-

дыр көргүзүп, оларның амыдыралчы арга-ащыктарына бугурун тааржып турар—деп, телеграммада чугаалап турар. — Ол керээ бистин улустун хосталганын болгаш хамаарышпас чорунун магалдыла-дыр. Болгарияның Улус Республикасының болгаш Совет Эви-линин аразында бугу талаалыг кады ажилдажылганы калбартырга болгаш ханылаарында, бистин чур-тарымыска социализм болгаш коммунизмди чедир-кинип тургузуушкунуңа, делегейин социализмге систе-мазын чыгыс эки болгаш сырый каттыжышы-ны быжылаарында, Европада болгаш бугу делегейге тайбынны хандырында ол керээ илг берип турар.

Болгарияның Улус Республикасының болгаш Совет Эвилелинин аразында найырал база кады ажилдажыл-га көгүздөңүн чаа, улам бедик үе-чаламыче кирип турарын өөрүшкү-биле делегейге турар бис. Бистин чуртувустук экономиказы бүдүрүлгени таарыштыр башкаларында болгаш специализацияга үндээл-дөөш, Совет Эвилелинин экономиказы-биле чөкүшүл-дөш, артемин болгаш културанын талазыга ажы-кыг солчуушкун калбарып турар.

Демисежип турар вьетнам-биле эп-сеткил каттыштырышыкыны

Москваның хей-ниитизиниң хуралы

Демисежип турар Вьетнам-биле эп-сеткил каттыштырышыкының негеделиги болгаш Москва хей-ниити тааржыкчыларын хуралы март 17-де литер-аторларын Төп бажынында бол-ган.

БДР-ниң Совет Эвилелинде ач-чыны Игун Тхо Тяп, Мургуу Вьетнамды хостарымын Ина-налар фронтунун ССРЗ-де Доктаамал төлөө териниң башчыны хүлээлгезин күүсөдирерин Игун Ван Донг, өскө-даа вьет-нам эштер ол хуралга киришкен.

СЭКП-ниң Москва хооромунуң секретары, совет-вьетнам найр-

ал иккиизидилгелиг баштаар чериниң даргазынын оралакчысы А. М. Калашников хуралды ачыткан. Азия болгаш Африка чурттарының эп-сеткил каттыш-тырылажыкчы Совет комитети, вьет даргазы, Ленинчи шаңна-лаш лауреады, Социалисттик Күш-ажылдык Маалдыр Марго Тур-сув-Заво эп-сеткил каттышты-рылажыкчы негеделиги дугайында илеткел кылган.

Акы-дуна вьетнам улус-би-ле бодунуң эп-сеткил каттышты-рылажыкчы тедик улус илерей-леп, америка агрессияга удуз оон

чөптүк демиселди паш-биле дег-нип турар—деп, Азия болгаш Аф-рика чурттарының эп-сеткил кат-тыштырылажыкчы Тедик ком-итетинин даргазы М. Миршаар Душанбеге болгаш хей кижи кир-жикчилдиг митингге чугаалаан.

Медицина институтунун кафе-дра эргелекчиси З. Касимова, ком-сомол хооромунуң секретары М. Саидова, пост-таамы комбиз-лициң мастериңиң дузалакчысы М. Васильев америка аг-шертениң дээрбеси үлгөдигеринин дугайы-н календээшкени-биле чугаала-ан.

(СЭТА).

ЧЫРЫТКЫЛЫГ СОРУЛГАНЫҢ НУУРУНДЕ

В. П. Мжаванадзе-биле сонгукчуларнын ужуражышыкыны

ТБИЛИСИ. (СЭТА). Операның бол-гаш балеттин З. Папиашвили аттыг академиктиг театры март 17-де ажилчиннар, бажы эми херээжен-нөр, чогаалчы ителдигиңиңиң төлөөлекчилери, Совет Армияның дай-ынчылары — Грузин ССР-ниң Дээди Сөвдинге сонгула талазы-биле Тбилис хоорайның Завод сонгула округунун болгаш Тбилис хоорай Сөвдинге сонгула талазы-биле № 254 сонгула округунун ажилчы чоннар төлөөлекчилери чыгып кел-ген. Депутатка боттарының канди-лат, СЭКП ТН-ның Политбюроунуң кеңигүнуңе кандидат, Грузияның Компартиясының ТН-зынын бирги секретары Василий Павлович Мжа-ванадзе-биле олар анаа ужурушкан.

Бузуреттерген кижилер — Тби-лисинин электрөөз туудунун Ленин аттыг заводунуң слесарь-аппетхтиг В. Папиашвили биле төвү артеме-риянин доктору, профессор М. Лор-дипанидзе олар республикада сонгу-ла кампаниязын патриотук болгаш политиктиг улук көдүрүшкунуңа байлалды эртип турарынын дугайы-н, Улуг Октябрьны 50 чылынга күш-ажылчы илдепкейлиг бетлек-тин дугайын чугаалаан. В. П. Мжа-

ванадзеңиң биографиязын чымдга-нарда олар таныштырып, депутатка төлөптиг кандидат дээш бадылаа-шыкынын бээринче сонгукчуларын кыйгырган.

Станок туудунун Киров аттыг за-водунун партокм секретары Г. Би-лишвили, аргы-трикотаж комби-надының аргакчысы Н. Варченко, бажы ээси Т. Тоидзе, чогаалчы Г. Абашидзе, генерал-майор Н. Сер-геев, аныяк сонгукчу, театр инсти-тунун студентини Ш. Бакурдзе олар бузуреттерген кижилерин кыйгы-рыын чыгыс эп-сеткилди дээшкен. Коммунист партияның Ленинчи на-ционал политиказына кайтамчы-тыг үре-түндөлдөңүн дугайын, Совет куруениң юбилейин ажил-агыг болгаш култура тургузуушкунуңа чаа-чаа чедирекилер-биле делег-дөөр деп, республиканың ажилчы чоннарынын белең чоруунуң дугайын олар сеткил ханып чугаалап турган-нар.

В. П. Мжаванадзенин чугаазын чымылганар чымы-биле утказан. Улук бузуретли болгаш алларын көр-гүскени дээш ханы өөрүп четтир-гени ол илгерилеэн.

(СЭТА).

Африканың айтырыларын чугаалажып турар

МОСББА Африка дилтиа эконо-миктиг болгаш социал көгүздөң-нин айтырыларын, совет-африка ка-ды ажилдажылганын айтырыларын ийги интернационалчы эртем кон-ференциясы Москвада чугаалажып турар. Оон ажилында даштыкы 42 күрүнеңи оолдар, кыстары киржип

турар. Ол аныяк кижилер Совет Эви-линин дээди өөредилге черлеринде өөрөңүл турарлар.

Интернационалчы эртем конферен-циясы 40 чыгым аныз-бүрү ител-дери чугаалажып турар.

(СЭТА).

ЧОН ӨӨРҮШКҮ-БИЛЕ УТКУП, ДЕТКИН ТУР

ТӨӨГҮЛҮГ ДОКТААЛ

Анылчынарны болгаш албан-хаанчыларны ийи дыштаныр хүн-чүг беш ажил хүнүгүң неделаже ши-лиңдер дугайында СЭКП Төп Комите-тинин, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвү-лелинин болгаш ВЦСПС-тиң докта-лы болза, бугу чүвени кижи, ки-жиниң чаагай чорууна деп партия-ның Программасында айткан со-рулганың амыдыралда боттанып ту-рарының тодогай херечизи болу-руд.

Ажылдаарында, дыштанырында болгаш культурулук чурттарында таарымчалыг байдалды биске чаан тургузууп берип турар. Барыын-Хем-чик районда «Шекпээр» совхозтук мал надарчызында 20 чыл иштинде ажилдап тур мен. Бо төөгүлүг док-таалды амырап хүлээп алганымны илгерилевишкан, борта күш-ажыл-чы харыы кылдыр юбилейлиг чыл-да 100 хойга онааштыр 100 хура-ганы наамалап ап, хойдан 2 иг дү-кү кыргып алырымын хүлээдим.

Бөгүнге чедир 250 хой төрзөн, оон 256 хураганы наамалап алдым, оон иштинде 6 хой ийистезн, бир хой

4 хураган төрзөн, олар шупту мен-ди доорулук турар. Алган хүлээлге амыдыралга чедирекиниң күүсөт-тинер дээрзинге бымыг бузуретлиг ажилдап турар мен.

С. КУУЛАР,
«Шекпээр» совхозтук хойжуу.

Кайгамчык чаагай болушкун

Бүдүрүлгени, албан черлериниң болгаш организацияларын ажил-чынарын болгаш албан-хаанчыла-рын ийи дыштаныр хүнүгү беш ажил хүнүгүң неделаже шиңгилдир дугайында СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелинин болгаш ВЦСПС-тин доктаалын номчуп таныш-тыр, бугу совет кижилер-биле бир

демей улук өөрүшкү-биле деткил турар мен. Тывага аар улуттунуң баштайгызы «Тыва даг-дугу» комби-ната 10 чыл иштинде дарганып келдим. Бо аразында комбинат ту-гайында 4 дарганы өөрөңүл бердим.

Харым 5 он чыл ажил, азылап кыраан болуша-даа, Коммунисттик партияның болгаш Совет чазамыны

кижилерин чаагай амыдыралың дугайында улук сагыш чогаашы-ныга улам-ча сорук кирип, «Тыва даг-дугу» комбинатын туудунуң ийгилиг элчезинге бугу-ле билг, мер-генчиликни салып турган, күш-ажылчы салымшыкынын кинесин илгерилеп тур мен. А. ХЕРТЕН,
дарган.

МЕХАНИЗАТОР ӨЦНҮКТЕР

Бо ийи кижи боттарының ши-лип алган ажилыга шуут бер-лиген улус. Олар дээрже бо чу-рукта көргүскен Николай Серен (механикачорларын бригадир) биле Былачыч Бора-Тара-дыр (он талазында). Ийи ошук Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» сов-хозтун бирги салбырында меха-низаторлар. Оларның кайыма-даа Кызылдың механикатыя учли-стери дооскан.

— Бо ажилымыска мыак бис—дош, оларын өскө ажилдар кы-лары-биле санаалдаарга мынава-тар. Бир катап Н. Серенин сал-быр эргелекчилеп көр деп санаа-лаан, ол анаа мынаван. Оларнык бирээш Б. Бора-Тараа чыгыс тракторда ам үш чыл ажилдап турар.

— Сеңээ чаа трактор хүлээдиң

бөраэли—деп, бир катап анаа чу-галаарга, ол мынаван.

Бодумда турар трактор-биле ам-даа кады чыл ажилдап мен, ошу камналалым, эли ажиллап турган ап—деп, ол чугаалаар.

Хүндү-даа, дүң-даа херек апарган болза, бо ийи өкүлүтүн тракторларын көзөөде белең турар, уредил болу боорун талазы-биле олар мык серемчелдиг, мычанган уредилшкни бодуруба дугайында баш удуз кемчелерин ап турарлар.

Олар техника септелгезинге база кирижип турар болгаш олар-ның септэон агрегаттары шынар талазы-биле бымыг болгаш эки болур. Бо чурукту механикатор-лар ээлчегин ажилыны чоруур деп турар тырттырган.

А. СОКУРОВАҢ Фотосу.

СЭТА-НЫҢ ДЫННАДЫ

«Космос-148» уждуушкунда

Черның «Космос-148» дээр кылмаал спутнигиңиң ээлчегид салып үдүрүшкунуң 1967 чылдың март 17-де Совет Эвилелинге боттандырган.

1962 чылдың март 16-да СЭТА-ның чарлааны программга душт-тур нисмес дегемге шыңчылдары үргүлдүрүлгени херектиг эр-тер аппаратуразын спутниктин иштөөдө тургускан.

Спутникти орбитаже дараазында параметрларын кылдыр ү-дүргө: долганырында эге үези—91,3 мүнута; Черның кырында эң ырак эртери (апогеяга) — 436 километр; Черның кырында эң чок эртери (перигеяга) — 275 километр; орбитаның ийленчээ—71 градус.

Спутникте эртем аппаратуразында аныга бар түлдөр: орби-таын элементтерин алаштыр кемчээр радиосистема; прибор-ларын болгаш эртем аппаратуразынын ажилынын дугайында ме-даларын Черне дамчыдып бээр радиотелеметрикти система.

Спутникте дүгүскөк аппаратура ай-тавыды ажилдап чоруур Таарыштырмага савалгы төвү эзөө турар информатив ажилда-р кылдып турар.

Мурнуку одургда

«Тыва кобальт» туудунуң ажил-чынар комитети ай бүрүзүнде соци-алисттик чарыштын түңнелин үн-дүрүп, оон мурнуку одурунда чору-п турар бригадаларны демдегеп, оларга шилчир кызыл вымпелдер-нин тысып турар.

Чоокта чаа февраль айның түң-нелерин үндүрүп чугаалашкан, ор-та демдегезини болза айның бүдү-рүдө онаалдын 147 хуу күүсөт-кеш, эргеледиг бугу түдүг брига-

даларында шыларап үнгөн Миха-ил Чертыгашевтин удуртканы ту-дүктүр бригадалыгы шилчир кы-зыл вымпелди тыгыска. Ол ышкан тус-тус участоктарын аразында со-циалисттик чарыштын бирги черлерин бирги участоктан эш А. Пеньков, № 2 участоктан Г. Котелева, үшкү участоктан А. Мешков оларын бри-гадалары алганнар.

Д. ЧҮЛДҮМ-ООЛ.

Чыгычылар

О. Салык, оң дузалакчысы М. Хунажык-оол Чөөн-Хемчик-те «Искра» колхозтук чыгы-чылары, ништиниң малын хур кыш ажырып турар. Белер ку-лундагы чыгыс кажаны ам олар тууду алыр деп турар Баштайгы хүннерде чеди бе ку-лундан, оон алдынган кулун 7.

Белерийиң кулуннаары үргү-лүдүр болгаш үзүктөл чок бо-лур. Малдың чаш төлүн менди өстүрүр дээш чыгычыларның оралдажышыкың улук Чус беден-не хей кулун алыр — оларның мурнуңда соруга ы-дыг

М. МАЖАА.

ФЕРМА АЖЫДАКЧЫЛАРЫ,

1967 онза байырлалдыг чылда мын-дыг сорулгаларны чедип алырын чаңгыс минутада — даа утмаңар:

СААР ИНЕК БҮРҮЗҮНДЕН ЧЫЛДА СААП АЛЫР CVT	1500 КИ.
Мөрчүр 100 инекке онааштыр алдыр бидеа	-80-ДЕН ӨРҮ
КҮРҮНГЕ САДАР МЫЙЫСТЫГ БОДА МАЛДЫҢ ДИРИГ ДЕНЗИСИ	-300 КИ.
РЕСПУБЛИКАНЫҢ КҮРҮНГЕ САДАР CVDV	-25000 ТОННА

Владимир Ильич Ленин кабинетке келди. Бодурун стол, оор кыргыз стол лампочка-биле калып даяр турар. Хамааты дайынчы берге чыгарып дайынчыла отурдулар чуу чедишпестен. Кремльге бешим электор чырымы шоолуу кызыспай турган. Электор чырымы өжө бөөрө, Ильяч даяр кысып алар. Олардын бодурун чырымына Владимир Ильич Совет Республикасынын эл чугула политикти, ажалгай болган шериг айтырларынын шийтпирдеп турган.

Соваркомунун ажалдакчылар Ленин кабинетине келип «бугу дайын чорудуларын кой шта-ва» деп адуу турганнар. Аяа Владимир Ильич шериг удурукчуларын кулаан ай, кызыр ажалдарын паны олардын-биле сумелжип, дугуржуу, чуртуу удурун турган.

Шериг комиссариялдын оперативтик кидизинин эргелекчи С. А. Аралов Кремльге эртенге-не кээп, эртен хонукта фронттарда болган аскерлишинерин дугайын Ленинге илеткеп турган. Владимир Ильич фронттарда байдалды картдан кичөөнөйг өрөнип көрүп турган. С. И. Аралов мычар саяттып турар: «Владимир Ильич фронтта болган чамдык аткарлаашкынарнын, аштырышкынарнын болган чыдааларын тодогай тайылбырларын негеп, ол байдаларын эдер талазы-биле кандыг кемчегер ап турарымын, немесе күштер чоруткан ба деп айтырп турган. Ол доран-на айтышкынарнын бээр...»

Ильичин ажалдар студуну содагы талазына удуу аэс, өөч «апит, шеверин» деп сеткил ханит чугаалары, стол турган. Оон кырык шериг карталар, схемалар оонаан берген чыдар. Ленин фронттарда байдалды тодарында оларын ажалдап турган.

В. И. ЛЕНИННИҢ ШЕРИГ КАРТАЛАРЫ

«В. И. Ленинни Кремльде кабинетке бодурун чурттар бажым» деп музейин ажалдакчымы Людмила Ивановна Кунецкая хамааты дайынчы болган даштык интервенция чыдарынын шериг карталарын биске көргүстү. Оларын удуу Ленин ажалдап турган-на болбай. Кызыл Армиянын дайынчы ажал-чорудуларын ол көрүп турган.

Ам В. И. Ленинни кабинетинде 50 ажыг шериг карталары, схемалар бар, ол дээрэе ол утууларбас чыдарда бо кабинетке бар турган чурттарын эвөөн кеани-дир. Бо карталарын болган схемаларын көрүп турган, Кызыл Армия дайынчы-биле канчаар тучуун, Ленин ону тилгелепке канчаар баштап келгенин каракка көзүндүр болуп болур.

«Эпит, шеверин» стола ам Совет Чоескитин Күштеринин төөгүнгө унесип ийи чугула дайынчы чорудуларын: Кызыл Армиянын кезектеринин 1918 чылдык апрельде болган июнда канчаар халдап турганынын дугайында документтер чыгар. Оларын бирөөнине мындыг бижикти кошкан: «Соваркомунун даргазы Ленинге. Кызыл Армиянын кезектеринин канчаар тургустууганынын картасын мында кошум. Багырылда: ол документ боду. Оперативтик кидизинин эргелекчиси Аралов».

Ол картаны «1918 чылдык июнь 4-те оперативтик кидизинин алган мездеринин суугаар» тургускан. Ол хун В. И. Ленин: «Бистин байдалымы бергелен-дир. Совет Республикасы»

он-не кадыг-берге үезин чурттан эртин турары нерле ийде-дир—деп чугаалан. Чуртуу аш туткан. Чуртуу согуу талазына анжы болган фронтта интервенциялар. Бирок Чоен-чүкө америк болган япон эжелерлер дуктуртун. Самарага эсерлер үймөк көдүргөн, Омскиге Сибирияны контрреволюстуг «ча-ла» тургустунган... Дайын долгандыр буюлоп келген. Ол хунерде Совет эрге-чагырга эвөөн шериг күштү турганы ол карталар көсүк. Олар кодуунда Москвадан долганар—Орёлга, Тулага, Брянскиге, Ярославльга, Нижни Новгородка тургустунган турган. В. И. Ленин баштаган Коммунисттик партия ажалчы чондарын шериг херезин өөрдөп, Кызыл Армияны тургускан.

Дайынча согушкуну бээр кол утламышкынын тодарында Ленинге шериг картаны даярлаан. Кызыл Армиянын кол командирлары С. С. Баменев оон дугайын мычар саяттып турар: «Кызыл Армиянын кол согушкуну бирги эөлөгө канчаар уланган турарын база, ийги эөлөгө, канчаар утламын, бугу чуртуу уланган орап кичи шийтпирээр жүрүлү... Бо айтырмын шын шийтпирээр дээр-те актарын чок кылырын тодарып турган».

1918 чылдын күзүндө-ле Кызыл Армия бугу фронттарда чедишкенин халдаашкынарнын чоруда берген. Владимир Ильич ажалы Совет Армиянын хей талазы дайынчы ажал-чорудуларын бугу-ле тала-

ларын кичөөнөйг өрөнип көрүп турган. Ол дугайын Ильичинин «Кремль кабинетинде аркан 1918 чылдык декабрьда Кызыл Армиянын кезектеринин Мурнуу фронтта чорудурун графинин тураан схемалары көргүзүп турар. Ол үезде Мурнуу фронтта Украина фронттарына Советтик база дайынчы шериглеринин кичөөнөйг өрөнип көргөш, В. И. Ленин 1918 чылдык декабрь 13-те Революстуг Шериг Чөвүленин мындыг айтышкынын берген: «...Барынын фронт ажырас-тыр, Чоен фронтту эвөөн күш бээр, а бугу күштү (шутуугу-да болар) мурнуу фронтту» Владимир Ильич шериг кезектеринин фронттарда чоруп турарын боду хынап турган.

1919 чыл-биле Чоен, Мурнуу, Барынын фронттарынын карталары, схемалары демеделеттинген. Ол чымды чаланынча хамарылар карталар, схемалар Ильичинин кабинетинде онза хей. Чоен фронтта байдал мычардык дика баксырап турган. Ленин чуртуу бугу күшүн оло мөөнөн турган. «Ол чылдын март 29-ка чедир Чоен фронтунун байдалы» деп өгөлий удуу карта. Кызыл Армиянын кезектеринин болган дайынчы шериглеринин тургустунган байдалын, бөөч-төөнөн санын мында айтып каан. Колтап-биле демиседди Ленин бугу

СОВЕТ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАНЫН 50 ЧЫА ОЮНГА

республиканын херээ кылдыр көрүп турган. «Бугу чүвени бут кырынга туртузуп, бугу күштү Чоен фронтта дузалаарчы» Питерин ажалчы чондарын утландыраан дилеп тур бис» — деп, чыгыртымы Ленин салган. Баштычынмы кыйгытыр шериглер ийи-биле дөткөн. Бесеня удултур хохорайларынын ажалчы чондарын оларын үзегерин эдергенер. Чоен фронтта он-он муу коммунистер, комсомолчуларын, профсоюздук кижигуяны чоруткан. Фрунзени командирларын шериг кезектеринин болган алдаржар Чабеев дивизионынын дидим халдаашкынарнын Владимир Ильич ол карталардан көрүп турган.

Владимир Ильичинин кабинетинде фронтунун Петроград участкалууну 1919 чылдын май 11—17 күннеринде байдалын картанын бар турганы ба билингир болбай. Чоен фронтта дайынчы турган бистин шериг кезектеринин алдактырар соруга-биле Удалько Петроградче чорудар тулушкуну чугаалап Ильичинин кабинетинде «Бугу күштү Петроградта камгадалыч!» деп кийгытыр салган.

Тулушкуну удулжып-ла турган. Он тос чымдык чайынында совет найсылмачек утландыр Ленин шериглерин чорудуп алган. Олар Курский, Орбиду эжелеп алган, Тулаже чоруп алган. Бо бугуну Ильичинин шериг карталарында айтып каан. Ол үезде Юденич Петроградче база ватап

халдап эгелен. Ак полк эжелекчи-лер Минскни эжелеп алган. Ол хунерде В. И. Ленин: «Бугу байдалары-ны эң-не берге үзегеринин бирөөн келген-дир» — деп бижээн.

Владимир Ильич «Бугу күштү Ленинге-биле демиселче!» деп өгөлий РКП(б) ТК-га чугаалап дайынчы чычча шаарынын панын бугу талазы-биле ханды тодарып бижээн. Партиянын Топ Комитетинин Политбюроу ноябрь 14-те Лениннин бугу-бугу чычча шаарында белек-дел дугайында шийтпирин хулоон алган. Баш хун болган Владимир Ильичинин чыгыш суугаар кол командирлары Мурнуу фронтта Чоен фронттарда совет шериг кезектеринин ноябрь 20-те чедир тургустунганынын байдалын Ленинге илеткен. Мында чугула бар совет шериг кезектеринин көргүсүн эвөөс, харин 1920 чылдын январь 1-те чедир ол фронттарда бээр шериг кезектеринин база көргүсүн. Минскни хохостарынын талазы-биле чорудар тулушкуну чугаалап Ильичинин кабинетинде «Бугу күштү Ленинге совет шериг кезектеринин удуу дайынчы чоруду бугу халдаашкынарнын болуп болур ийи кол утламышкынарнын карталарын тургустунган база дилон.

Владимир Ильичинин кабинетинде аяа шериг карталарында демеделген шериг база баар. Мында «Эн Ленинге» деп бижээн. Ол картаны 1919 чылдын декабрьдан 1920 чылдын декабрьга чедир Совет Республиканын

фронттарынын аскерин турганын көргүсүн. Владимир Ильич Советтеринин VIII Бугу-Россия съездининге илеткеп турган. Ол картаны ажалдап турган. Боянгалды шериглеринин Перескопа эки бижыгыла-тырмын алган турган камгадар турту-жуче совет шериглеринин чыда бу-гап кире бергенин ол карта баа айтаан. Соваркомунун ажал-чорудуларын дугайында илеткеп Ленин ол тилгеленин дугайын мычар бижээн:

«Кызыл Армиянын төөгүтүнүн чайынчак тилгеленин бирөөн —Врангели чычча шаарыа бутуш, шийтпирин болган кайгычытыг дурген тилгеле болур. Мычанга ак гвардейлеринин болган импер-алистерин биске дөгөн дайынчы чок кылангымы ол-тур».

Ол карта Владимир Ильичинин көрүп турганы шериг карталарындын сөөлүгүрүнүн бирөөн болган. Советтеринин ол-ла VIII Бугу-Россия съездининге эске төөгүтүг карта—Россияны эскертирлеринин картанын база көргүсүн. Чурт тайбын ажалы-рады туртузуп эгелен. Ленинни шериг карталарындын араамында база бир онагай, ол үезде Главнофронтная Москвага болган бодунун сессиясында бодуларын чурта профессионалды өөрдөгөнүн байдалын көргүтүп турар схема-карта баа бар. Ол карта шериг карталарында хамарыга болуп, ажалы Совет курешинин камга-дал болган ажалык политиканын каттыжылыгынын херечилди болуп кирген.

Ленинни шериг карталары Владимир Ильич Лениннин кайгы-чык ондуу утаанынын Кызыл Армия-нын тилгелепке канчаар чедирин хегегенин херечилери болуп ажалыт-тып келир. (ПМА).

Совет-болгар керээниң 19 чылы

СОФИЯ. СЭТА-нын корреспондент-вай Д. Бочаровтун дамылып турары болза:

Болгар улус найраа, кады ажалдакчы болган бот-болуна дузалажыр дугайында совет-болгар керээниң 19 чыл болган кайгамчык хувун демеделеп эрттирген. Ол керээ ийи чурттарын араамында ажал-дуна харылааларын хогупу база бижыгырына чугула үе-чада болуп, социалисттик Болгариянын тургузушкунуна аажок удуу ролюду ойнаан болган ойнаары ургүдүлөп-да турар.

Совет Эвилелинин дузаламчыныга болган деткимчегинин дайынчаан, болгар улус экономика талазы-биле түс-чүс чылдардагы хөгүдүндү чорун ол үезде ажал эртин, амгы үе-

нин индустриянын, болбаарырагай кедээ ажал-агынын тургускан болган култура тургузушкунуна чедишкенин чеди алган.

Совет Эвилелинин дузаламчыныга 90 ажал удуу улетүрү бугу-рулгелер чурта ажалдап турар. 70 хире бугурулгелеринин туду чоруп турар. Акы-дуна кады ажалдакчы-гадын түнелинде Болгарияга адал-чуртуу машина тудушкуну, химия улетүрү болган улетүрүнүн эске-да адырлары тургустунган.

Болгар совет салгы кады ажалда-жылгазы чыл келген тудуу-на хөг-жүп турар. Болгария делегейин 100 туртары-биле салгы харылаалды. Мычара-да өң ийин бараан сай-рылазынын чартык кеани Совет Эвилелинин түтүнгө онаажып турар.

Совет Эвилели Болгариянын машина-лар, шериг болган чыг-от талазы-биле хергелегенин кол кеани ханды-рып турар. Болгария бодуну чед-чөөнө СССР-ни электротар, электромоторлар, аккумуляторлар, кедээ ажал-агы машиналары болган кедээ ажал-агынын хей саныг про-дукция-биле хандырып турар.

Ийи акы-дуна чурттарын кады ажалдакчыгазы бугу адырларын хаара туду. Ол кады ажалда-жылга чүгө экономика эвөөс, хар-ын база эртем, култура, уран чүгөдө илдеретинин, байлак үр-түндөдери берип турар. Ийи чур-ттарын коммунисттик партиялары болган чакытары боттарынын даш-тык политиканын, бижыг ханды-рык дөш демиселге, социалисттик лагерь-ин күчүзүн бижыглар дөш демиселге, делегейин коммунисттик бол-ган ажалдын шимчөөшкенин чак-гыс өң болган сырыг каттыжым-шкын бижыглар дөш демиселге чангыс аай болуп турар.

ДАШТЫКЫДА

Найралдын керээзи

ПРАГА. (СЭТА). Чехословак Социалисттик Республиканын болган Герман Демократтик Республиканын партия-күрүнө төзөлөрүнүн ара-амында болган чугааламчылар доозулган. Ийи чурттарын арзын-ка найраа, кады ажалдакчыга бол-ган бот-болуна дузалажыр дугай-ында херезге ат салышкыны Прага Кремлинге болган.

ЧКП ТК-нын бирги секретары, ЧССР-нин президентия Антонио Но-вотный, ГЧСР ТК-нын бирги сек-ретары, ГДР-нин Курне чөвүленин даргазы Вальтер Ульбрихт, ЧССР-нин чазанын даргазы Пожеф Ленарт болган ГДР-нин Министрлер Чөвү-ленин даргазы Вилли Штоф олар керезге ат салган.

ЛОНДОН. (СЭТА). «Морнинг стар» солуунун даштык шалкы-нын редактору Расселге хармы берип турган, Франциянын Компартиянын чыгыне секретары В. Роше Франциянын келер үези чөө үзед-ди күштерге хамарыжыр деп ме-дөгөсөн. Францияга согулдулар түнөөдөдө хохобалыг дика хей айтырларыга ол хармы берген.

Амгы чаканка удуу согушкуну таарышкан деп В. Роше демедел-ген. Коммунисттик партия эвөө бо-ла, чөөн үзедиг күштерин мындыг удуу чедишкенин бодунар арга чөк турган ийи деп чүе бугүдөгө бид-андыр апарган деп, ол айтыкан. Чөөн үзедиг кандидаттарга со-гулдуларын бугурулуунун өссөн-ин уламдында чызыкты төзөдө-чкери дөш берген бидаламчы-ларын салы эвөөсөн. Ам напона-ла хуралда депутат коммунистер 105 кичи болуп турар.

Идеологту айтырларынын, мын-дан Францияга социализм тап-быч шилчешкенин арга-кемчеге-

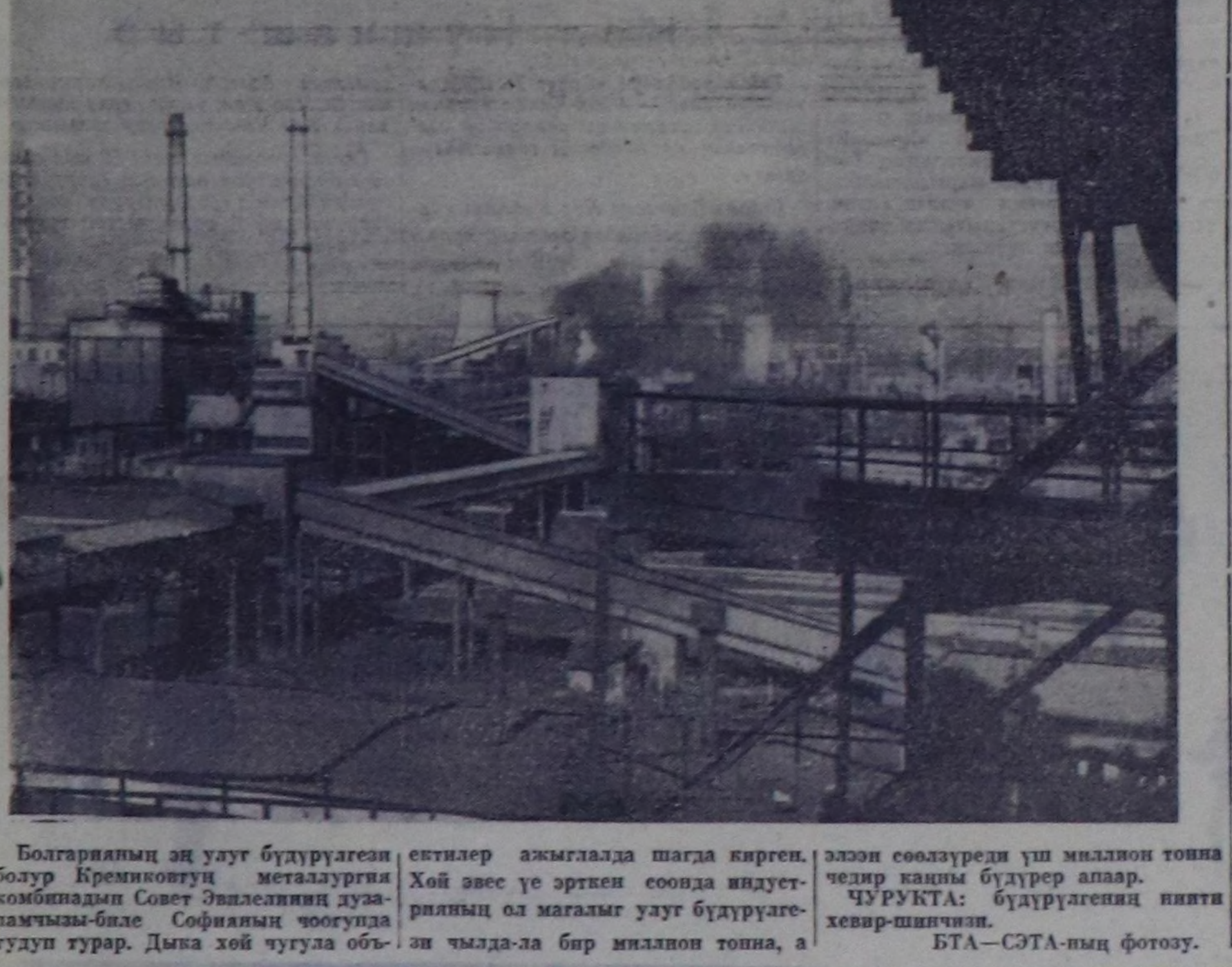
МЕДЭЭЛЕР, ФАКТЫЛАР, БОЛУШКУННАР

Вальдек Рошениң медеглели

Франциянын келер үези чөө үзед-ди күштерге хамарыжыр деп ме-дөгөсөн. Францияга согулдулар түнөөдөдө хохобалыг дика хей айтырларыга ол хармы берген.

Найралдын тураскаалы

Асуунуң бедик платина тудууун херектеринин тала-зы-биле министрство совет-араб найраал тураскаалын тургузарын делейер конкурсуун чарлаан. Асуун платиназында чөөн талаже район-

Болгариянын эд удуу бугурулгелер болуп Кремльтин металлургия комбинатын Совет Эвилелинин дуза-ламчыныга Софиянын чөгүдү тудуп турар. Дика хей чугула об-

ектир ажаллада шагда кирген. Хей эвөө үе эртен соода индуст-риянын ол магамыг удуу бугурулге-эн чыда-ла бир миллион тонна, а

эвөө сөөлүрүдү үш миллион тонна чедир кады бугурур алаар. ЧУРУКА: бугурулгелеринин ният хевир-шичкенин. БТА—СЭТА-нын фотоу.

КЫДАТТА БОЛУШКУННАР

Чурта политикти болган эконо-микти амдыралды херек кырында шериг командирлар турар деп чү-вени Кыдаттыг боттуг чүдүлдерин улам хей фактылар бадтыкап тур-гар. Шеригтин төзөлөктөрүн эрге-чагырланын чар оонаарынын чүг-лө кол киринкелери болуп турар эвөөс, харын база улетүрү бугурул-гелерге болган көзөлдө бугурулге бригадаларына шагалалар болуп турарлар. Шериг «аа революстуг колу-чүрү» дөр чүвенин кол шаажыла органы болуп берген.

Шериг окуртарынын, гарнизон-варын командирлар черлерин улет-үрү бугурулгелерге, көдээ ажал-агы бугурулге коллективтеринге, а ол ышкан шериг албаныларын өөрөнкчилер кылдыр ажалтап тур-ар школарга дузалаары берип турар. Шериг бодуну удууртула-зын хей-нияттын аймык чок чо-рууучу органына, паралаага, радиога, почтага болган телеграф-ка, транспортка болган салгыта тургузул турар. Кыдат паралаа-нын айтып турары-биле алырга, мыдыг хеделишкенин КЧР-нун Күрүнө чөвүленин болган ККП

ТК-нын шериг комитетинин дү-жаалдарын суугаар чорудуп турар. «Синь гуйчжоу бао» солуунуң дынадым суугаар алырга, соолгу хунерде алды муң хире кичилди 400 ажыг шериг «пропагандаччи от-радтары» Гуйчжоу монгуң көдө райондарычче чоруткан. «Синь-цзян жибао» солууну болган Синь-цзян радиону эжелеп алган соон ханды, синьцзян шериг окуртууң командирлары Урчун хоорайнын болган Синьцзян-Угур автономуң районуң хей-нияттын аймык чок чоруюучу органына, транспорт-туга болган харылаанын боду-иң контролон тургускан. Ол хоор-айда болган районда шериг-конт-роль комитеттери база тургустунган.

Иштиски Моодаң шериг окурту-ун партия комитетинин шийтпир-ин суугаар «Мао Цзю-дунун идея-ларын пропагандалаар отрадтары» командирлерден болган дайынчы-лар тургузуп турар дөзирин «Наймөңгү жибао» солуң дынат-кан. Ол отрадтарын улетүр болган да-рда бугурулгелериче чорудуп турар. Олар эрге-чагырланы эже-

леп амыр дөш демиседди идея-чек дика калбартыр» ужурауу. Хубой жокууну амдыралдымын бугу талазында шеригтин хол-гаарламышкынын дугайын ол мо-жунуң шериг окуртуун командир-ларынын удулгөн документалары херечилеп турар. Шериг окуртууң соналдыралымын «Хубой жибао» солуна наарап удулгөн айтыш-кыны эрге-чагырланы ам-да эже-леп алабаа черлерге революцион-чулар болган бугурулгелер иди бөрү талазы-биле комитеттер дөр өрөөлдөнгү түр органын тургу-зар деп бугу улетүрү бугурулгелер-ге хулаадып турар.

Амгы кыдат удууртула бодуну политикти удуураамчыларына удуу кара туралында ажаллаашкы-нын үргүлчүлүгү турар дөзирин ба-дыткаар барышталарын соолгу хун-ерде Кыдаттан келген дынадыр-лар берип турар. «Ишкылырған эрге-чагырланы эжелеп алырчың чүтүлдүгү» кижилерин «чаа удуу шап халдаашкынын» дугайында шуугаалымын көдүрүп үдүргөн хунейбинерин болган цзофань-чыларын хуудустары оуу бадтыкап

турар. Хунейбинер «Войни гүлпэ» солуна бижээн-биле алырга, Мао Цзю-дунуң удуураамчылары «Мао Цзю-дунун революстуг идеяныга удуу калчакын шап халдаашкы-нын чорудуп турар». Ол солуунуң соуу-биле алырга, «сөөлү үдө ин-ди байдал кедээ ажал-агынын» болган мыш ажал-агынын, санын болган сардымын, улетүрүн болган транспорттун төп албан чер-лерин тургустунган.

Мооң-биле холбаштыр ук солуи ККП ТК-нын Полбюроуунуң кежи-гуну, КЧР-нун Күрүнө чөвүленин премьеринин орадакчымы Тань Чжюнь-линын нугүлдөп, аяа удуу халдаашкынын кылын турар. Тань Чжюнь-линьте удуу утландырган чысыл чокта чаа Пекинге болган. «Көдээ ажал-агына, экономикага» бугуруу реалыкыг шугуруу чорут-каны дөш, «көдөгө хогупу рево-люционизм басканы» дөш, «Мао Цзю-дунуң идеяларын удуу хөдө-лөгөн» дөш Тань Чжюнь-линин буруудууды турар.

ККП-ниң Пекин хооромуунуң бирги секретарынын албанын олуруган Пим Чжюньин дүжүргөн соода, оон орунуга томулаан Ли Сюэ-фанге удуу демисегер деп кийгыртылгү асуунуң Пекинни бажынармын халаларында бол-ган херимдерде ам-даа турбу-шаан. Пекин хооромуунуң бирги секретарынын албанында Ли Сюэ-фанге дүжүргөн соода оон орунуга олурган Ли Сюэ-фанге удуу асуунуң база мычарада кестүп кел-гелен турган. «Култура револю-ционизмга», Мао Цзю-дунга удуу хөдө-лөгөн дөш, соолгу үдө Пекинге болган Хубой жокуу болган «хан-ын үсүкелешкенин» органын астаан дөш Ли Сюэ-фанге бу-руудууды турар.

Кыдат экономика сайдараш-кынын таарыштырган култура революционизм ажалчы чондарын бидалаан аар-берге салдарын чед-дирген. Мычара-да кыдат ажал-чылар болган албан-ажалчы боттарынын байдалын онкидер дугайында негелдерин соксатпай турар. Ол дугайын кыдат парала-га көдүрүп удулгөн «чөвөшчө-нага удуу хемсөө» херечилеп тур-ар. Чжюэ, «Ваньшюу бао» болган Цзюэ-фанге дөш кыдат солуң шийт-пиринин болган мате-риалдыг чалай амдыралды тур-гында негелдеринин бугуу шалкы. Билдыг негелдер эрге-чагырга дөш пролетариаттын демиселге шийтпиринин база култура револю-ционизмга удуу херөн чедирин тур-рар деп, ол солунар медеглөн.

Документалдыг кино — кичи төрөгө-тециян гегийинин тургускан бугу-ле чаа, муракчы чүдүлдеринин бугуруу пропа-гандист-пестеринин апар чыдары бид-андыр болбай.

Тываның кинопрокатынын фондууда бистид партияның мадыраг төөгүзүп аны-аны үе-чалалары, дегелдей эд баштайгы социалисттик күрүенин тургузушкуну, чаа-вииттел хамарыла-ларын коммунист тургузушкунунын ма-дыраг дүрүмүнө үндөсөлөп ботандыр-дар дөш демиселде, эртем-техникалык чедишкенин көргүдү турар хроника-документалдыг болган эртем-тайылбыр-ыг фильмдер дика хей.

Сөөлү чылдарда ол кинолентарын республиканың кино туруштарыне, кино-театрларыне, кочкор киноларже таралды, сайгар талазы-биле эвөө ажалдар кыл-дылган. Кинохроника фестивалдарын, тематикти кургузтарын органилаастаан. Чыжао, түтлө 1966 чылда бөсүн ленинча тематиказынын шериг-патриоттуг филь-меринин фестивалын, «Хулгангарга бол-гаш арагачыларга согу», «Бойдузук-мылжын, оуу камгал», «Бир эвөө кадык болукасызын», «Көдээ ажал-агы ажал-дакчыларына» «Часки тарыла кампаил-аны чогур хуусаалында эрттирөө» деп тематикти кургузтарын органилаастаан.

Бо ажалдары чорудуп турар үдө ле-кын бөсөлдерин база эрттирп турган. Оон-биле кады бугурулгелер муракчы-

КИНОХРОНИКАНЫ МАССАЖЕ

лары, кызыгарылар, күрүенин аймык-тоң чорук комитетинин ажалдакчылары ажалтыг болган солуң ужураамчыны-варга кирешкен.

Хроника-документалдыг болган эр-тем-тайылбырды фильмдеринин массалары про-пагандаларына эки түнелдерин Кы-зылдын кинотеатрлары, Каа-Хем район-унун Сарыг-Септе култура бажыны, Та-нды районун кино четкизи чеди алган. Бо ийи районнарда ай санмыла-ла до-кументалдыг кинону 5000—6000 көрүсчүдөр көрүп турар. Хамааты камгалаанын та-лазы-биле фильмдеринин сайгарыла-зы багай эвөө болган.

Тываның өскө областар болган край-лар-биле кол харылааның автотранспорт болганда, кинопрокатын ажалдакчылары кудумчу шимчөөшкенин чүрүмүна хам-марыштыр тематикти куралдын органи-лаастааны чөптү. Бо чугула ажалды чоруд-ларына Кызыл хоорайнын автоспекто-ру Вадий Ильянович Бобина, ол ышкан чымдык районнардын автоспекторлары удуу дузанын чедиргенин демеделгери чү-гүдө.

Көдээ ажал-агы тематика хамары-кав фильмдерин сайгарына республи-каның көдээ ажал-агы министрство-зуу ажалдакчылары эвөөн эвө дузаны чө-

дирген. Медицина, спорт темаларына филь-мерин база эки ажаллаа деп болур. Районнарже чорудар киноларын респу-бликанын тургузары, уран-четен кинолар-дан анында 4—5 документалдыг филь-мерин кинопрокат контролары ай санмыла чорудуп турар. Олар улус ажал-агынын ийи-бүрү адырларына хамарыжыр фильмдер болур.

Чымдык эки талалар-биле чегелеш-кен, документалдыг фильмдерин сай-гары турарында удуу четкестер ам-даа бар-кып минир ужурауд бис. Документ-алдыг фильмдерин алдын фондуу филь-мер шыгарып черин өрөөлдеринде до-кументалдыг фильмдерин долуу-биле чорудуп турар. Чымдык кинолентары дүрүмүна документалдыг фильмдерин шоолу-ла алыскалай турар, эвөөн биче алган фильмдерин көрүсчүлгелер таарымы чок, орай кезектерде улаккан саямаларга ажаллап турарында оларын эвөөн саны-гы көрүсчүлгелер көрүп турар.

Ол ышкан районнарды кино четкеле-кенин, директивалары тус черин партия, совет болган көдээ ажал-агы ажал-дакчылары-биле харылаа чок ажалда-

турары кыма-даа чажыт эвөөс. Ияныгы сөөлү бугу чартык чылдын дүрүдүндө атеист тематика хамарышкан филь-мерин үндүрени эвөөтөкенин канча-даа таарышкан. Кинопрокатын фондууда атеист тематика хамарышкан уран-четен кинолар бөсүн бар, оларын чоңа лекция, бөсөдөр чоруткан үдө халас көрүсчү-рин чөшөрөөн турда, чөп ажаллаанын тур-рын удуу чыстыр деп санап болур.

Чымдык кинохемеханиктер план күсөлдө-нөчө идеянын улагтыргыш, докумен-талдыг фильмдерин үндүрени чугула-лай турары шын эвөөс. Илдыг таарыл-галары «Енисей», «Ка-Хем» кинотеатр-дарга, Эрани районун киночөткөкенине бодуруган. Районнардын киночөткөкени-нин директивалары чер-чери бугурулгү күштеринге хамарышкан документалдыг фильмдерин көрүсчүлгелерин негедө, со-луурларын барымдалаан, чоңа бараал-гай ужурауу.

Кино—партияны пропагандалыг кай-гамчы күштүгү идеялыг чөсөө, оон дуза-зы-биле коммунист тургузушкунуны ий-жылар, депшилетип аргаларын песте-редия—фильмерин масс

АЛДЫ АРГА-БИЛЕ...

(ШОДУГЛУГ РАССНАЗ)

Найсырал Москвада болгаш өске-аа улуг хоорайларда, областтарда, республикаларда, крайларда база даштында чурттап, ажыдап турар кижилер Тывага аян-чорун кылып, аздап келири эки чаңыл апарган. Бо удаада бисте, дайынчы хөөчүн киринчиликтериниң Совет комитетинин партизан секциязының президиумунун кеңигүнү, Брянскиннн арга-арыгарынын партизан отрядтарынын наттымылгызының штавының кол начальниги турган Виктор Кондратович ГОГОЛЮК аалчы болуп чоруп турар. Таазин чурттуң эрес дайынчызы болуп ол кижин Совет Заветининиң он беш орденнери болгаш медалдары-биле база Венгр Улус Республиканың дээди дайынчы ордени-биле шаңнаткан.

Виктор Кондратович республиканың районнарында чоруп, аныктар-биле умуражылганы кылып, Совет чурттуң хөөчүн салгалыны кижилеринин дайынчы эртен оруктарын, оларның эрес-маадырлар чоруктарынын дугайын чулгапал чоруп турар.

В. К. Гоголюк — СССР-ниң Журналистер заветининин кеңигүнү, чогаал амылын кылып турар. Ада-чурттуң улуг дайынын үзүндө совет кижилеринин маадырлыг чоруктарынын дугайын бодунун чогаатканы «Даг ээри», «Кезээде-ле мурнуң олуруда», «Совет партизаннар» деп номнарында көргүсөн. В. К. Гоголюк ам дузаашкынын болгаш шоодуглуг расказтарын, шүаңктерин, басняларын ном кыдыр белектер турар.

Бисте чоруп турар хүндүлүг аалчы Виктор Кондратович Гоголюктуң расказын моң аадамда парлал, номчучулар силерге баралтканын.

Сергей Сергеевич Пигалицаны эки кижини деп санаары берге. Ол дээрде дөгдөгөр хөрөкөт болгаш кыстыкча эгиннерин, шаг чок хөвир-биле көрүп аар шаггыр кек карактарын, ырыска мага-боттук кижиле болбай. Пигалица бодунуң ынак профессионалына өске чүт-даа чүвени хөрөкө ал-бас.

Бодунуң ажылдар чырыг Сергей Сергеевич улус-биле-даа чутга-соот чок, көчүт-ла шугул. Чырык өртемкеңи ол ыт-шк-мээни, дөдөөшкенин черле көр хөвүн чок. Бир эвес бүт-бөмбүтү ойлап турар черин репортёрнун халлазынын үнү бичим-даа дык-валып кээр болза, Сергей Сергеевич караанын шилдерин бөдүңе чокшудалар стол кырынга уш-туп салганын.

Чүү деп чүвөл бо... Мен силерни кайы хире хүндүлээр-дир мен, а силер мени мыңчаар хөмө таварып-дыр силер?!— дөң хөвир-биле ажылдакчыларынн ар-бынче ширин болгаш мунгаргай эргилдир көргүзээр.

Сергей Сергеевичиниң ажылдар столу сонгадан оолашап азында салдыган. Оон оорган-дан от салган пекча чымыр да-гал турар, мыңчаарга оон буттарынын аадамда өсүргөй ыт кежи чыдар. Оон олурар сандайында хо-вун сырткы дөң хөвүн, күжүр Пигалица дээрде ол сандайынын бир ийинде көг-буга дег холуа берген орон. Оон бар-ла шаа-биле аткар хөвүлдүккөн. Хөвүлдүккөн стол кырында чада салып алган ортанын бир-ле дугаар көргөн кижини бо-даа: «Эрт боду!» деп мээни секундта бодуну манал оор кижини деп бодой бер.

Бир кезек киз Сергей Сергеевич улуска бир азын көстүр апарган. Ол-ла бүтү бистин кидитин уржуунда оон харыялап турганы бүтүрүлгө баран саары-галынын болгаш хандырылганын планын күдөстөй болган дүвүрүнүнүн хүндүлгө эгелөөн чүвө. Ол үдө кидитин удурукчу Пигалица дүвүр, сагыш-сырал турган. Бээк-кезек бол-гаш-ла ол олурган сандайында

Сергей Сергеевич улуг өөрүшкү-биле чуттаалды: — Мыңчаар ам, бир ноль мээни боду! Түбүтү айтырны биске ам черле бергезишкенин таварыштырба!

Ичач чоруй Сергей Сергеевич бодунун аажы-чанын шугул эскерткен — күсүтү терек-биле дөмөй апарган. Бажынын дүгүн «бөстай» таарып каапкан.

Кудумчуа бөмбүк төп сывар-ташкан оолдары бодунун дай-зыны дег көр чачымын Сергей

тура халыгылап, бажын ийи холу-биле сегирип алып апаргы-лаан.

Дүвүрүнүнүн бир-ле хүн бистин столдарымыс кырын доктаа-саавыр саазынары шыа ап, теле-фон конгазы биске амыр-чай бербейн турда, бистин даргамыс чыткен — күрүт сандайы холуун артып калган.

— Улуг даргамыс канчап барган ирги?— деп, бис пат-ла кай-ганы турдүвүс.

— Ажыл шагы төвөр чокшудал турда:

— Мени манаваар— деп, Пигалицанын тайылааш үнү теле-фон дамчытыр дыналып келди.

— «Динамо» стадионунда «Спартак» биле «Португезия» атлетика командаларынын бүт-бөмбүкчүдөрүнүн ужуражылганын көрүп тур мен.

Ону дынааш, кайгап-ла хан-маан бис. Ол биске Пигалицанын цирк артистеринин аразында чин-ге хөндүр кыралп турганы-биле дөмөй кылдыр хөвүтү сагындыр-ган.

Даартазында чаа бүт-бөмбү-нүн «аарыкчызын» көргөш, эд-десине-де берген бис. Оон кар-рактарынын «шоо от-кес-биле» дөмөй кытыгыны, анык-чанын оол-дар дег мың-бээр купталдырып-ла туру, кижини бодой көрөгө, дүңгү маргылаа үзүндө ол бра-ильдин халлазынче бөмбүкту бир-ле дугаар кири тепкен кижини дег.

Сергей Сергеевич улуг өөрүшкү-биле чуттаалды:

— Мыңчаар ам, бир ноль мээни боду! Түбүтү айтырны биске ам черле бергезишкенин таварыштырба!

Ичач чоруй Сергей Сергеевич бодунун аажы-чанын шугул эскерткен — күсүтү терек-биле дөмөй апарган. Бажынын дүгүн «бөстай» таарып каапкан.

Кудумчуа бөмбүк төп сывар-ташкан оолдары бодунун дай-зыны дег көр чачымын Сергей

Сергеевич шугул кагган. Стадион-дан дамчыган репортажты ол кайтамчык сонугураар апарган. Спортчу маршты дынап кааш, оон талкы хаванын кирбейн өрү көдүрүлүп, эрги чүвүрүнүн кар-манындан чүс-чүс ашкыларын тып алган дег, өөрүшкүзү хайы-гыл-ла үвөр.

Сергей Сергеевич чутга өмнүнүн чүрүм-дүрүмүн эвес, харын-даа ат-сураа үнүн бүт-бөмбүкчүлери-нин бүгү-ле артып келген ортун беш салаа дег билдир апарган, мың-чаарга улус оон арга-сүмени бо-ла айтырып келтирээр апарган.

— Мен бодой көрүмө «Спартак» бо сезонда тилекчи бооп үдөри чайлаш чок-тур. Оон ко-мандамы чалын-лаа, эрес-соорук-туг-даа, олар тилекчиге бүтү-редилги.

Чамдык кижилер Пигалицаны бүт-бөмбүтүнүн таламы-биле мер-гезин угаанын, ол таламы-биле ханы билилгич кижини деп санап турган. Мыңчаарга Сергей Сергее-вич бодун мыңчаар санавайн тур-ган Мыңчаарга ол бүт-бөмбүгө канчап хандыкшып, оон сонугу-гап эгелер бергенин улуска чутта-лган.

Бир-ле катап чаа болган өмнүн чынар үзүндө стадион шө-дүңгө көрүп орташ, Сергей Сер-геевич чуттаалды:

— Силер мени көрүп орташ, сегел салы агарып кырып бергенин чөгөнгө мону-даа деп бодой боор силер. Оонугурап-ла кө-рүңер, күжүрлерин, бөмбүтү мен суруп манавазымы-даа, бөмбүк ам мени суруп көр-дир! Бодой көрүңер даан, ийи-ле шак иштинде сеткил-сагыш ханызын-дан өөрүп, каттырып, чүгө «аарыкчы» болбаймы чыа! Стадионга урдулту «аарыкчы» турар болу-нза, бажыңга кажан-даа аарымыс сен. Мен ам өсөтөгөр мынм кежи бени үндүр откапкан болгай мен. Хоовур кырган сал башарыкчы-зы дег, оон сырынга удуз улуг идириңи кырында хөрөк чанагаш олурар-дыр мен. Ол кайы хире магалыг-дыр. Оон-даа чутга ба-

ла бир чүвө бар. Улуг даргалар-нын ажылдар сабындайче кир-ип, оларнын-биле чутгаалажыры база-ла амыр эвес айтырыг. Мың-чаарга ам манав амыр-ла болгай — дөш, ол айтыр салазын хо-дуннатты. — Кандыг-бир улуг дар-ганын чанын орта аада олуруп-каш, оон-биле чутга солчу каап, оон кидил-түлүк изин орда, ой-най-сылдай ол кожанкы деп ма-мон-даа нугулкай сен.

— Манва дээрде опера дыктып ортаны ышкып эвес, чүвар ба-жыңга чүвө-биле дөмөй-де бол-гай. Чанында даарганын тала-зында улус бөмбүкту хурданын-чымын халлазынче килр теп-терге, демти даргап сөөк орган-ны чакшай туттулап, сегче дээрде дайынган аалчы чедип келгени-биле бир дөмөй өөрүшкүзү көр-нүп көр.

Шак мыңчан-ва өлчө улам-на чымынны чоруй:

— Андрей Васильевич... Түбү-бу-биле бистин хандыра кааптар силер бе?— дээр сен.

— Бажынар мени дуглай бер-ди, дөрт олуруп көрүңер — деп, артында кижини хиренин бээрге, демти дарган:

— Че, мындыг-дыр. Эртен мен-че долгай кааптар сен — дей тыртып каар.

Бүтү-ле чүвенин чайгаар бүт-кени ол ышкымак! Дарганын се-кретарын бени оон артыктын ол-тур.

...Шак мыңчаар «беш меге, ал-ды арга-биле» бирги чергенин ай-тырыгынын шиткырып алгар-дыр мен. Бир эвес мен токур даш таламы-биле хай чарыгалдык болуума, «Шактер» командамын улуг алып өөлүгү шагла-ла чөдө берген орам мен... Бенин ай-тырыгы-биле баксыр бериме, «Нефтяниктин» ойнарын кээрар мен. Чыгыс өсө-биле бүт бөмбүтү — мөң бөдүлүт дүлөкчүм апар-ган.

...Чаа, мен-даа чоруптум — деп, ол хүндүлүгү чуттаалды. — Бөгүн «Торпедо» ойнар турар бол-гай, аан кандыг айтырыг салы-ры боданыр хөрөк.

Мыңчаарга ол олудунда сергек шовалаап тура халлаш, калбак храрер чаланы өрү бажыны.

В. ГОГОЛЮК.

Механизаторлар курузу

Хөвү амылынга кол кижини механизатор болгай. Ындыг болганда колхоз, совхоз бурузу механизатор кадрларын ичкээнгейн салып, оларны өредир, билин беидирин чуугала көрүп турар. Чөөн-Хемчик районунуң «Октябрь 50 чылы» колхозунуң баштаар чери механизаторларын курузу организастан, ында 9—10 класстарын дооскан 30 аныктар хаара туттунган өөренип турарлар.

Курс оран-сава-биле, өөредилге хөреселдери-биле болгаш башкы-биле хандырылган. Колхозчу механизаторларын өөредилгенин организаста-рынга районунуң кезде амыл-агыт бүдүрүлгө эргелени улуг дузаны көргү-зүп турарын демдеглээр чуугула. Эргелелден чоруткан башкы О. Ким-оол ичкээлдерин организастыг бедин деңгелге эрттирип, «ДГ-75» деп марка-нын чаа тракторун башкарынга курсантыларын өөредип турар. Класс кичээли мартта доостуру биле, курсантылар практиктиг өөредилгеге ки-рер. К. Чечек, М. Алдын-ныс, М. Опала, С. Алдын-оол, М. Танов ышкыш эң эки өөренип турар курсантылар хай.

Механизаторлар курузунда өөренип турар колхозчу аныктар өөредил-ге-биле чергелештир чакы хөвү амылынга белекче амылынга илдеп-лиг кирин, тракторларын болгаш жомулданын, чөпсөк-хөреселдерин сеп-теп, тарыга шөлөөрүнө өдөти сөөтүжүп турарлар. Курсантылар кел-теп эгезинден бээр өн тонна амыг демкир чыып дужаганын.

Чаа механизаторлар белегээр-биле мады эрги механизаторларын билин бедидер таламы-биле амыл колхозта база организастатылган. Курсантылар өөредилгенин доостуруш, шыгалданы гудуп, чүгүрү документи-ни алгарга, колхоз механизатор кадрлар-биле хандыргынар болгаш хөвү амылын ийи элчег-биле чорудар аргалык болур.

О. ОЧУР-ООЛ.

Чаңгыс-даа чидириг чок

Барын-Хемчик районунуң «Барын» совхозунуң хойну бригадалары-нын малчынары икитиниң малын кыштын улуг сөөгүндө очка-менди амырган, чаа төрүтүнгөн чаш төлдү чидириг чокка камгалап ап турар. Кадарчыларын киданарында хой оолдазынын үргүчүлөшкөн.

Бижикитг-Хаянын хойну бригадасында төрүүр 12 муң хай бар, ам 10200 хой оолданып, хурганнары бүрүн алдыган. Бүгү төрүүр хойнуң хурганнарын хорамча чокка астуруп алып дээр кадарчылар, саманчиктер, мал эмчилери күмүшкенин амылдап турарлар. Бригадада мал чеминин курулавыр бар, төрүүр болгаш төрөзү кирген хурганнарга уулап алгаш, сизген болгаш өске-даа чөмөрүн берип турар. Оолдан хойлар хурганнарын төттүрүп туола болгаш өткө кирген хурганнарга моңган ситенин, буюк-бурчун болгаш чарбаны берип турар. Надаарчы бурузуңу киданнарында чаш төлдө чаңгыс-даа чидириг чөгүн демдеглээр чуугула.

Кара кыш болгаш малдың сугтадынга, кадарчыларын амылдаарында таарыкча чөй байдалаа тургустунуп меле-даа, организастыг хөмөгөрүн ап илгенин-биле бергезишкенин чакталтынып, мал баксыраган. Кидан-нарже суг, дөш сөөртүр амыла ам-даа үргүчүлөшкөн. Хүн буру кыш-тагарже 10-10 тонна мал чөмүн база ситап турар. Хойну бригадалар-ны суг-биле, мал чөмүн-биле хандыгар амыла механизаторлар Демкир-теп, Опан-оолдун, Халанын болгаш өсөлөрүн-даа илдеп-лиг кириниң тур-дарын демдеглээр өөрүнүчү.

Совет эрге-чаргырын чартык чүс чыл оюнга күш-ажылчы белектер-лиг умуржыры-биле социалистиг чарыкча алган хүлээлгелерин амы-дырага боттандырар дээр, совхозтуң малчынары амыр-дыш дивейн амылдап турарлар.

М. ДЫЛАЙ.

Частын байырлалы

В. ВОЛЧЕНКОНУң чураан чурту. 20. Өзүңчү № 30, телефон 35—92.

Тандыжылар тийлээн

Республиканың школарынын Совет эрге-чаргырын 50 чыл оюнга тураскааткан кышкы спартакиада эстафета-биле доо-дугула. Уруларын — 3×4, оол-дарын — 5×4, бичин бөдүңүн уруларын — 2×3, оолдарын — 3×3 км эстафета маргылдаалары болган.

Эстафета — хаак спортунун эне солун болгаш массалыг хөвир. Мыңчаар көрүкчүлөр монту оюна сонугурап көргөнер. Эстафета бурузу түс-түс хөмөкчүлериң, аныгы-аныгы негелдеринг болур.

Баштай бичин спортчу оолдар, урулар түс-түс дистанцияныче манажын үнүштеринге беден. Эстафетаны ажыларын урулар командалык суула чарлаптарга, тос команда бир утда халып үнүккен. Танды районунун Бай-Хаак ортумак школазынын өөреникчизи Надежда Евграфова дораан-на мурнуңда барган, ол калы үнүн өөрүндө чоорту-ла мрал, анык кире берди. Ол аразында өске дистанцияларда хаак өрү база эжелеттине берген.

Часкы хүндүс шылырап эрэн хаак оорунга суук үс таар-жыр дээр чөп. Танды районунуң командалык улудукчузу, Дүрген сөс чыл школазынын күш-культура башкызы, спорт масте-ринге кандидат И. Ергашов өө-реникчилериниң хаактарын ол үс-биле үзеп берген. Хаак өкиле — халып орда хала чок-ла.

Ол хүн анык тандыжылар эрестини көргүскөн. Баштайгы атаптын союнда өскерилгелер бо-лаан. Эстафетаның бүтү хөмөкчү-лериң хамыкты мурнай танды-жылар дооскай.

М. КЫРЛЫГ-КАРА.

Юбилейлиг чылдың чемпиону

«Урожай» спорт эки-тура икител-динде Топ Чөвүлениң чокта чаа Иркутскиге эрттиргени хөвүтү хө-рөкчү Сибирь зоназынын маргыл-дарын Совет эрге-чаргырын 50 чыл оюнга холбаштырган. Аан бисте республиканың «Урожай» икител-динде мөгелерн карышкен.

Россия Федерациянын Сибирь зоназынын таламы-биле кезде спортчуларын бо улуг хөмөкчүлүг мар-гылдазынга Тываның мөгелери ке-дидиңкениг хүрөкчү. Тыва АССР-нин кам дакыр чемпиону, Ан-До-вурактын электири Федор Ондар биле Барын-Хемчик районда «Шек-пэр» совхозтуң техниктиг хайгаар-чымы Ооржак Маргалай олар хайтамчыктыг тийлөгөни чедип ап, РСФСР-ин Сибирь зоназынын хос-

Дыштаныр хүннерде Кызылдың чурттанчылары арыг агаарга сөлгүүс-теп, хаактаарыңа чаңчыкканнар. Хөресине даанда хаан баазыңга кө-рескөне бурузунда уруг-дарынын эдерткен кызылчыларын үргүлчү-ле кө-рүп болур. Бо воскресеньде аңа сонугурадылар кыштын сөөгү хүнүн эрттирип болурунун аргалары бар. Бөгүн бо баазага массалыг хаактааш-нын база болур.

ЧУРУНТА: воскресеньде массалыг хаактаашкын үзүндө. А. КУМАЯНТЫҢ фотозу.

ТУРИСЧИ МАРШРУТ

1967 чылдын октябрь 4-тен 17-ге чедир хуусаның иштинде республи-каның мурнакчыларынын Совет эрге-чаргырын 50 чыл оюнга ал-дар болдурган, келдир-баар оруу-биле кайы Кызыл—Шушенское—Аба-кан—Москва—Ленинград маршрут-туң Найырдалын демир оруу-биле туристтик экскурсияны чорударын Тываның турист таламы-биле об-ласте чогулдуп организастап турар. Путькааның орта 165 рубль. Оон иштинде хүнде үш катап чөмөн-нөр, ийи-бээр чорутурунун орук шүддөли, культура-массалыг болгаш экскурсияны ажылдарын чаргы-далдары кирип турар.

Республиканың албан, бүдүрүлгө черлеринден болгаш колхоз, совхоз-тардан чыгыгарын, коллективтиг керөөлөрүңа хүлээн алыр.

Аадамда адрестен тайыдыр алыр: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчу-гу, бажың № 30, телефон 35—92.

Согуна болгаш чеснок

Согунамы болгаш чеснокту түд-де чөм амдан кириер кылдыр, эжең хөмөкчүлүг ажылдап турар. Мыңчаар оларынч составында бар бөлектер, углеводтар болгаш минералдыг дүстөр чөмөнгөлөгө улуг роль ойнайын турар.

Согунамы болгаш чесноктуң сымдыда организастыг улуг ужу-рдузалам С витамини кончүт элек. Согунамын борбак бажында С ви-тамин кончүт хөвөр, а чеснокка ол мырнай чок. Мыңчаар со-гунамы болгаш чесноктуң ам-дангы мынарларын харааш, чөмө ажылдап турар. Олар чөм-үн амдан кириер болгаш кижин-чи чөм хаймадыр бестериниң

ажылдарында илдг бөзлөр. Аарыг кижилерге, малаңгы баа-ры болгаш бүрүктери аарыг, икити-шөйүндүлүгүндө оюла-нарды кижилерге согунамы бол-гаш чеснокту чөмө ажылдарын кызылчалары чуугула.

Шаг-шаандан тура-ла согунамы болгаш чеснокту уузаар эм кыл-дыр база ажылап келген. Олар-нын чөмө хөв чок апарган үдө-де ажылдап, тоолгаар мынарын кыжык аарылар үзүндө база икити-шөйүндү икити-шөйүндө кур-тар олурер мынарын кижилер ажылдап турар. Согунамы бол-гаш чесноктуң ам болур мынар-лар.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

СПОРТ

Нол Нушкаш-тыр

Тажу районунуң «Совет Тыва» колхозунуң төвү — Адыр-Кежик суурдуң шырдыра таламы-биле чемпионун иле-редириниң маргылаанын солун болуп эрткен.

Школа башкызы Кол Нушкаш мар-гылааның эгезинден эгелээни, чарш коштери кылып, суурдуң шымак шырдырамын деп адын оскымайн,

Редактор Н. Н. КУДАНИ.

КИНО

МАРТ 19-ТА

«НАЙЫРАЛ»: Чаа киночымын 10, 12. «Хамыдыр көргүзөр көрүн-чүктериниң хаан чери» 2. «Ону эки билдир турган мен» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Киночымын 9.15, «Константин Зөлөөн» 10.30, 12.30. «Төрзүн чуртундан ырактар» 2.30, 6.30, «Ростовщиниң өлгөни» 4.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Уугурага дидир-чурдуктар 10. «Кырган черопазаның» на-птыма» 11.15, 1.15, 3.15. «Кырында дээр» 5.10, 7.10, 9.10 шактарда. «ВОСТОК»: Киночымын 10. «Шугуналчан рейс» 11.20, 3. «Угба-лар» 1.15, 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

МАРТ 20-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Он муң оолдар» 10. «Дайынчың ажуу» 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Гусар балладазы» 2.30. «Ону эки билдир турган мен» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Нолдөг» 1.20, 3.10. «Ростовщиниң өлгөни» 11.30, 5.10, 7.10, 9.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Кырында дээр» 3, 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.